

Posudek oponenta na diplomovou práci Ing. Jana Bartoška „Smlouva v pojetí ekonomické analýzy práva“

Zkušenost ukazuje, že zpracování některých témat vyžaduje erudici ve více vědních oborech. Jednak proto, že znalost více vědeckých disciplín dodá autoru patřičný informační potenciál, bez něhož se neobejde, a pak také proto, že zpracovatel tak snadno nepodléhá úzce oborovému pohledu na řešenou problematiku – tj. oborové zaslepenosti.

Obzvláště to platí, pokud se někdo zabývá ekonomickou analýzou práva, jak činí Ing. Jan Bartošek ve své diplomové práci nazvané „Smlouva v pojetí ekonomické analýzy práva“. Toto téma je totiž společné právní vědě a ekonomii, disciplínám s rozdílnými metodologickými základy, akcenty i pohledem na svět, a navíc – alespoň u nás – právníky a ekonomy většinou beznadějně rozděluje. První patří převážně ke kritikům této školy (někdy i značně zaujatým), druhí obyčejně k jejím nadšeným obdivovatelům.

Domnívám se tedy, že klíč k úspěchu při pojednání o přínosech a selháních ekonomické analýzy práva spočívá především v zaujetí vyváženého postoje k této škole a jejím představitelům. Ten nesmí být ani bouřlivým aplausem, ani snadným odmítnutím. Znamená to přiznat ekonomické analýze práva, že je podnětným rozšířením dosud etablovaných přístupů k právu (dogmatického, historického, sociologického a psychologického), uznat, že se toto paradigma může dobře uplatnit v některých segmentech práva, v jiných nikoli, a že může i korigovat excesy právního formalismu nebo hodnotového přístupu k právu. Také to však znamená poukázat na slabá místa ekonomické analýzy práva, na metodologickou redukci, jíž se dopouští, a postavit se „ekonomickému imperialismu“, který v ekonomické analýze práva vidí jedinou legitimní metodu výzkumu práva a snaží se s její pomocí ovládnout právní vědu.

Jak obstál J. Bartošek při plnění tohoto nelehkého úkolu? V práci, která svým rozsahem a kvalitou zpracování připomíná spíše práci disertační než diplomovou, se nejprve věnoval obecné charakteristice ekonomického přístupu k právu, poté smluvní problematice z pohledu ekonomické analýzy práva a nakonec rozboru ekonomických přístupů v judikatuře. Své závěry opřel o úctyhodný seznam právnické i ekonomické literatury, a to nejvíce zahraniční provenience, jakož i o rozhodnutí našich a cizích soudů. Vzniklo tak originální, v našich poměrech též průkopnické dílo, které vyniká uceleností, přehledností a čtivostí.

Z práce je patrné Bartoškovu nadšení pro zpracovávanou problematiku. Toto nadšení se pak místy projevuje až jako okouzlení tématem a ústí v malou kritičnost autora. Např. na straně 39 píše, že ekonomická analýza práva je „v mnoha otázkách teorie práva jistě jednou

z nejlepších dostupných metodologickýchází“. Připomínám jen, že ekonomická analýza práva má mnohé slabiny. V řadě ohledů neobstojí její koncepce člověka a lidského jednání. Problematický koncept *homo oeconomicus* je kritizovatelný z důvodů gnozeologických, etických i sociálně-psychologických. Stoupencům ekonomické analýzy práva se právo jeví často jen jako derivát ekonomiky, je vysvětlováno monokauzálně. Souhlasit nelze ani s tím, že by právo mělo maximalizovat bohatství a být zcela podřízeno ekonomické efektivnosti. To je jako univerzální princip právní regulace neudržitelné – v některých oblastech vůbec, jinde by to zamezilo realizaci hodnot s právem tradičně spojovaných (např. spravedlnosti). Více o tom u obhajoby.

Dějiny právního myšlení znají několik učebnicových příkladů metodologické redukce srovnatelných s ekonomickou analýzou práva. Vzpomeňme na normativismus nebo na marxistickou nauku o právu. Důležité je zůstat vždy patřičně kritický a nepodléhat bez rozmyslu svodům takových učením.

Tento jediný nedostatek však nemůže zvrátit celkově příznivý dojem z práce. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení „výborně“.

Praha, 4. 1. 2010

Doc. JUDr. PhDr. Pavel Maršálek, Ph.D.